

του. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἐβλεπε καὶ ἐπανάβλεπε τὸ ὄπλον, πλανώμενος εἰς μυρίους συλλογισμούς. Μόλις τότε εἰς τοῦ καρυοφύλλου ἐκείνου τὴν παρακμὴν ἐσυλλογιζέτο διὰ πρώτην φοράν ὁ Χειμάρρας τὰ ἰδικὰ του γηρατεῖα. Εἰς τὴν σφαῖραν ἐκείνην τοῦ ὄπλου τὴν μόλις συρθεῖσαν εἰς ὀλίγα μέτρα καὶ κυλισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ χώματος ἀδρανῆ, ὡς ἄψυχον κουφάρι, ἐβλεπε θλιβερῶς τὴν ἰδικὴν του ἐξασθένεισιν, πιστὴν εἰκόνα τῶν σωματικῶν του δυνάμεων. Ἡ ψυχὴ του ναί, ἦτο βράχος ἀκλόνητος ἀκόμη. Ἡσθάνετο ἀκόμη τὴν δυνάμιν καὶ τὸν πόθον νὰ τρέξῃ πάλιν εἰς τὸν βρασμὸν τῆς μάχης, ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν θύελλαν αὐτῆς, νὰ χορτάσῃ ὁ ὀφθαλμὸς ἀπὸ ἐχθρικὸν φόνον, νὰ βραχῇ τὸ σῶμα μὲ αἵματα καὶ μὲ δάκρυα!.. Ἀλλὰ τὸ σῶμα ἦτο βαρὺ ὡς τὸ χῶμα καὶ δὲν ὑπήκουε πλέον. Ἐπέταζαν τὰ ἔτη ὅτε ἡσθάνετο περὰ εἰς τοὺς πόδας καὶ τὸν παρέβαλλον μὲ τὸν αἶτόν οἱ σύντροφοί του. Τόρα:

Ἡ βρῦσες ἐκίνησανε,
οἱ μῦλοι ἐσταματήσανε,
καὶ τὰ βουνὰ χιονίσανε,
τὰ δυὸ γενῆκαν τρία

καθὼς λέγει ὁ μῦθος!.. Καὶ ἡσθάνετο περισσότερον ἤδη ἐπὶ τοῦ σώματος τὴν ἀποκαρωτικὴν ἐκείνην τοῦ γήρατος πίεσιν κ' ἐσκέπτετο ὅτι δὲν εἶχε καθόλου ἄδικον τὸ καρυοφύλλι του. Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ των καλὸν ἦτο νὰ παρέλθωσι καὶ αὐτοί...

— Παπποῦ, ἔ παπποῦ! ἠκούσθη αἴφνης φωνὴ παιδίου, εἰσορμήσαντος ἐν θορύβῳ εἰς τὸν οἰκίσκον καὶ ῥιφθέντος ἐπὶ τῶν γονάτων του δὲν τὸ θέλω πιά τὸ καρυοφύλλι σου νὰ μοῦ πάρης ἓνα σὰν τοῦ στρατιώτη...

Ὁ γέρον Χειμάρρας ἔστρεψε καὶ ἠτένισεν αὐτὸ καταπνίγων τοὺς λυγμούς του. Ὅχι μόνον οἱ συμπατριῶταί του ἀπηρνοῦντο τὰς παλαιὰς δοξασίας, ἀφίνοντο ἀπόλεμοι νὰ παρασυρθεῖσιν εἰς τὸ βεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μικρὸς ἐγγονὸς του, τὸ ἔργον αὐτὸ τῶν ἰδίων του χειρῶν. Ἀπὸ μικρὸν, μικρότατον ὁ γέρον ἐσυνείθισεν αὐτὸ εἰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ πατριωτικὰς διηγήσεις. Τῷ ἔλεγε τὰς περιπετείας καὶ τὰ μεγαλουργήματα τοῦ Γένους, τῷ ὠμίλει μετὰ προφητικῆς πεποιθήσεως περὶ τοῦ τελευταίου βασιλέως, ὁ ὁποῖος κοιμᾶται εἰς τὸ σπήλαιόν του μὲ τὸ σπαθὶ ἀκόμῃ εἰς τὸ χεῖρ καὶ θὰ ἐξυπνήσῃ μὲ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου νὰ καθήσῃ πάλιν ἐπὶ τοῦ μυριοδοξασμένου θρόνου του· ἡρίθμει εἰς αὐτὸ τὰς καταστροφὰς τῶν Τούρκων, περιέγραφε τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς θριάμβους τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ κατέληγεν ὑπεραίρων τὴν ἀξίαν τοῦ καρυοφύλλου του. Καὶ ὅταν ἐβλεπε τὸν μικρὸν νὰ ζωηρεύεται καὶ νὰ φλυαρῇ ἐν πολεμοχαρεῖ παρκαφοῶ, ὁ γέρον κολακευόμενος εἰς τὴν πραγμα-

τοποίησιν γλυκεὸς ὄνειρου, ὑπέσχετο νὰ δώκῃ εἰς αὐτὸν τὸ καρυοφύλλι του, ὅταν τὸ ἔθνος σύσσωμον ἐξεγερθῇ διὰ νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν Πόλιν καὶ μ' αὐτὸ νὰ πολεμήσῃ διὰ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα!... Τόρα ὁμῶς καὶ αὐτὸς ὁ μικρὸς δὲν το ἤθελεν. Ἀχ! τί τοῦ ἔκαμεν ὁ ἀναθεματισμένος σταυρωτῆς!...

— Ἐ, θὰ μοῦ πάρης, παπποῦ; ἐξηκολούθει ὁ μικρὸς.

— Ὅχι! ἐβόησεν αἴφνης ὀρθωθείς ἐν ἀπειλητικῇ στάσει ὁ Χειμάρρας ὡσεὶ τῷ ἔλεγον ν' ἀπαρνηθῇ τὴν θρησκείαν του.

Ἀλλ' εὐθὺς μετενόησε καὶ κατέπεσεν ἄθυμος εἰς τὴν θέσιν του. Οἱ κλαυθμηρισμοὶ τοὺς ὁποίους ἔβαλε τὸ παιδίον διὰ τὴν ἄρνησιν του ἐκείνην ἐφάνησαν εἰς τὸν γέροντα κλαυθμηρισμοὶ ὀλοκλήρου γενεᾶς, τῆς ὁποίας ἀπηρνοῦντο τὴν πρόοδον, τοὺς ἀγνώστους κόσμους εἰς τοὺς ὁποίους μοιραίως βαδίζει, θέλοντες νὰ στρέψωσιν αὐτὴν ὀπίσω, εἰς τὸ παρελθόν. Καὶ κατενόει ὅτι ἦτο ἄδικον τοῦτο, ἐντελῶς ἄδικον καὶ μάταιον! Μόνος αὐτὸς ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, εἰς τὴν ἐποχὴν του ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεμακρύνθη ἄδικως. Τί εἶχε νὰ κάμῃ εἰς τὸν νέον αὐτὸν κόσμον, τὸν ξένον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὰς αἰσθήσεις του ὅλας; Πῶς νὰ ζήσῃ μὲ τὸν Παπαθεοδωρακόπουλον ἀφοῦ ἐζήσε πρὶν μὲ τὸν Δράκον;...

— Ἐ, θὰ μοῦ πάρης παπποῦ; ἐπέμενεν ἐν παρκαλητικῷ καὶ θρηνώδει τόνῳ, τὸ παιδίον.

— Ναί... θὰ σοῦ πάρω!.. ἐψιθύρισεν ἄφηρημένος.

Κ' ἐνῷ ἔσφιγγε τὸν μικρὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐμακάριζε τοὺς ἀποθανόντας συντρόφους καὶ ἠύχετο νὰ τοὺς ἐπανεῦρῃ ταχέως. Τὸ ἐβλεπε τεθλιμμένος ὁ Χειμάρρας ὅτι δὲν ἦτο θεὸς δι' αὐτὸν πλέον. Νέα ἐποχὴ ἤρχισε, νέα ὀνόματα, νέα ὅπλα... Νέοι θεοὶ κατέβησαν εἰς τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος!..

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἴδιον τῆς σεμνοτυρίας εἶνε νὰ θέτῃ τόσῳ περισσότερους φύλακας ὅσῳ ὀλιγώτερον ἀπειλεῖται τὸ φρούριον.

*

Ἡ φιλοπατρία εἶνε πλέον ἢ πάθος πλέον ἢ ἀρετὴ— εἶνε αὕτῃ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ.

*

Δὲν ἀρκεῖ ὅτι οἱ ἡγεμόνες κατὰ δυστυχίαν εἶνε ἄνθρωποι, ἀλλ' ἔχουσιν ἐνίοτε καὶ δαίμονας συμβούλους.

*

Τὸ κοινόν, ὅπως ὅλοι οἱ ἡγεμόνες, ὅπως οἱ βασιλεῖς, οἱ λαοὶ καὶ αἱ γυναῖκες, δὲν ἀρέσκειται ν' ἀκούῃ τὴν ἀλήθειαν.